

**COĞRAFI
SINIFLAMALAR VE
ÇEVRE
SINIFLAMALARI**

Dr.Öğr.Üyesi Serpil Aydın

İSTATİSTİKİ BÖLGE BİRİMLERİ SINIFLANDIRMASI (İBBS)

- İstatistiki Bölge Birimlerinin Sınıflandırmasının Tarihçesi
- İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflandırılmasının Amacı
- İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflandırmasının Oluşturulması
- İstatistiki Bölge Birimlerinin Kodları

İBBS'İN TARİHÇESİ

- Avrupa Birliği için üye ülkelerin ulusal kalkınma düzeylerinin yanı sıra, bölgesel kalkınma politikaları da çok büyük bir öneme sahiptir. AB'ne göre üye ülkelere, bölgelere göre gelişmişlik farklılıklarını azaltabilmekte ve bölgelerin refah düzeylerini geliştirebilmek amacıyla finansal kaynaklar sağlanmaktadır. Bölgesel düzeydeki ekonomik ve sosyal sorunlara çözüm bulmak amacıyla AB, artan bir şekilde çeşitli düzeylerde bölgesel istatistiklere gerek duymaktadır.

- Avrupa Birliği'ne üye ÷lkeler arasında b÷lgelerarası dengesizliği ortadan kaldırmak ve geri kalmış b÷lgelerin Birliđin sağladığı fonlardan yararlanmalarını ortak bir zeminde ger÷ekleştirmek amacıyla, üye ÷lkeler i÷inde bir b÷lgeleme sistemi oluşturulmuştur. Bu sistemle her y÷reye ait verilerin karşılaştırılabilir nitelikte olması ve b÷lgelerarası farklılıkların belirlenebilmesi hedeflenmektedir. Sistem, NUTS (No- menclature of Territorial Units for Statistics- İstatistiki B÷lge Birimleri Sınıflandırılması- İBBS) olarak adlandırılmaktadır .
- NUTS, beş düzeyli hiyerarşik bir sınıflandırmadır. Bu düzeylerin üçü b÷lgesel, ikisi yereldir. Hiyerarřik NUTS sınıflandırması i÷erisinde üye ÷lkeler önce çeşitli sayılarda NUTS 1 b÷lgelerine ayrılmış, sonra bu b÷lgeler kendi i÷lerinde NUTS 2 b÷lgelerine, daha sonra NUTS 2 b÷lgeleri de NUTS 3 b÷lgelerine bölünmüştür. Bu üç kademe, alan yönetimini kapsadığı i÷in “b÷lgesel”, öbür ikisi (NUTS4 ve NUTS 5) yerleşme yönetimlerini kapsadığı i÷in “yerel” kademeler olarak kabul edilmiştir

İSTATİSTİKİ BÖLGE BİRİMLERİ SINIFLANDIRMASI (İBBS)

- Bölgeler arası gelişmişlik farklarının azaltılmasına yönelik olarak bölgelerin sosyo - ekonomik analizlerinin yapılması ve Avrupa Birliği (AB) ile karşılaştırılabilir veriler üretilmesi amacıyla AB bölgesel sınıflandırması olan NUTS kriterlerine göre tanımlanmıştır.

NUTS sınıflaması AB'ye üye ülkelerde kullanılmaktadır. Aday ülkelerde ise geliştirilen sınıflama ismi kullanılmaktadır. (Örn: İBBS)

İBBS'NİN AMACI

Bölgesel istatistiklerin toplanması ve geliştirilmesi,

Bölgelerin sosyo ekonomik analizlerinin yapılması,

Bölgesel politikaların çerçevesinin belirlenmesi,

Avrupa Birliği Bölgesel İstatistik sistemine uygun, karşılaştırılabilir bir istatistiki veri tabanı oluşturulmasına katkıda bulunacak temel göstergeleri ortaya koymak şeklinde sıralanabilir.

İSTATİSTİKİ BÖLGE BİRİMLERİNİN OLUŞTURULMASI

- Üç düzeyden oluşmaktadır. İlk aşamada idari yapıya uygun olarak 81 il, 3. düzeyde bölge birimleri olarak tanımlanmıştır. Ekonomik, sosyal, kültürel ve coğrafi yönlerden benzer illerin belirli bir nüfus büyüklüğü de dikkate alınarak gruplanması ile 26, 2. düzeyde bölge birimleri tanımlanmıştır. Yine aynı kritere göre 2. düzey bölge birimlerinin gruplanması sonucu 12 birim 1. düzeyde bölge birimleri tanımlanmıştır.

Türkiye’de merkezi idari bölünüş hiyerarşisi il, ilçe ve bucak düzeyinde olup, temel idari birim il’dir. Daha üst ölçekte bir bölgesel idari yapı bulunmamaktadır. İstatistiki verilerin büyük bölümü il bazında derlenmektedir.

Türkiye’de illerin 1997 yıl ortası ortalama nüfusu 781.000’dir. AB’de ise, ortalama nüfus NUTS 3 düzeyinde 344.000 iken NUTS 2 düzeyinde 1.781.000’dir. Bu durumda Türkiye’deki illerin ortalama nüfusu, AB’deki NUTS 3 düzeyi ortalamasına daha yakın olmaktadır.

Yukarıda sayılan gerekçelerle, mevcut idari yapı nüfus büyüklüğü açısından incelendiğinde, iller NUTS 3 düzeyi ile örtüşmektedir. *Bu nedenle, ülkemizde iller İBBS Düzey-3 olarak kabul edilmiştir*

- Üye ülkelerin idari yapıları genellikle iki temel bölgesel düzeyden oluşmaktadır. Ekonomik açıdan mümkün olduğunca benzer bölgelerin oluşturulması suretiyle bölge sınıflamasının yapılması, üye ülkelerdeki idari düzeylere ilaveten en az bir bölgesel düzeyin daha tanımlanması anlamına gelmektedir. Bu düzey idari nitelik taşımamakta, sadece istatistiki bir işlevi bulunmaktadır. Söz konusu ilave birim, bir ülkede var olan bölgesel düzey/düzeyle ilgili olarak, herhangi bir NUTS düzeyinde tanımlanabilmektedir. Örneğin Fransa'da NUTS 2 ve NUTS 3 itibariyle idari bölünme mevcut olduğundan, NUTS 1 düzeyi için idari olmayan bir düzey oluşturulmuştur. İtalya, Yunanistan ve İspanya için de aynı durum söz konusudur. Fakat Almanya ve İngiltere'de idari olmayan ilave düzey NUTS 2, Belçika'da ise NUTS 3 düzeyine karşılık gelmiştir.

-
- NUTS 2'lerin tanımlanmasında sosyo-ekonomik, kültürel ve coğrafi yapı açısından benzer olan birimlerin bir araya getirilmesi önem taşımaktadır.

- *Türkiye'de İBBS-2 ve İBBS-1 düzeylerine karşılık gelecek bir idari bölünme bulunmadığından, Düzey-3'de yer alan illerin gruplandırılarak daha üst düzeylerin elde edilmesi yoluna gidilmiştir. Bu durumda gruplamanın hangi yöntemle yapılacağı sorusu gündeme gelmiştir. Bu kapsamda, sınıflandırmaya esas teşkil edebilecek aşağıdaki hususlar dikkate alınmıştır.*
-

-
- Kuramsal Bölgeleme Yaklaşımları: Bölgesel sınıflandırmalar, bölge planlama ve bölge bilimince ortaya konulan sınıflandırma ve tanımlamalardır. Bölgesel sınıflandırmalar (homojen, fonksiyonel ve plan bölge) kuramsal olarak İBBS sınıflandırması ile elde edilmek istenilen amaçlarla daha tutarlı bir yaklaşım sağlamaktadır.

-
- Bölgesel Kalkınma Planları: Bölgesel Kalkınma Planları Türkiye’de belli bir geleneği olan bir yaklaşımdır. Bilindiđi üzere DBBS sınıflandırmasının kullanım alanlarından birisi, Topluluk Yapısal Fonlarının kullanımına temel teşkil etmesidir. Bölgesel planlama çalışmalarını yönlendiren etkenler de bunlarla benzeşmektedir. Bununla beraber, Türkiye’de yapılan bölge planlama çalışmalarının yürütüldüğü bölgeler farklı ölçütlerle oluşturulmuştur.

-
- İllerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması: İllerin sosyo- ekonomik gelişmişlik sıralaması, illerin ekonomik ve sosyal açılardan yapısal niteliklerini belirleyen; demografi, istihdam, eğitim, sağlık, sanayi, tarım, inşaat, mali ve diğer refah göstergeleri olarak sınıflandırılan değişkenlerin bileşik endeksi oluşturularak elde edilen bir çalışma olarak önem taşımaktadır. Söz konusu araştırma ile; farklı gelişmişlik seviyesi gösteren iller ve il gruplarını saptamak suretiyle bölge ve alt bölgeleri analiz etmek, homojen bölgeleri saptamak mümkün olmaktadır.

-
- Yerleşme Merkezlerinin Kademelenmesi : 1982 yılında gerçekleştirilen Yerleşme Merkezlerinin Kademelenmesi çalışması, ülke coğrafi mekanının sosyal ve ekonomik ilişkiler sistemi temelinde tanımlanması yoluyla, yerleşme merkezleri sistemini kademeli bir şekilde ortaya koyan bir çalışmadır. Bir başka deyişle, çalışma sonucunda yerleşmelerin karşılıklı mal, hizmet, insan ve haber akımlarından kaynaklanan fonksiyonel bölgeler tespit edilmiştir. Çalışma 1982 yılında gerçekleştirilmiş olmasına rağmen, daha sonra yapılan çalışmalar, geçen yıllar zarfında illerin sosyo-ekonomik yapılarında köklü değişiklikler meydana gelmediğini göstermektedir.

-
- Temel İstatistikî Göstergeler: AB’de bölgelerarası gelişmişlik farklılıklarının değerlendirilmesi ve Bölgesel Politikanın uygulanması açısından önem taşıyan göstergelerin, satın alma gücü paritesi cinsinden kişi başına GSMH, demografik yapı, işsizlik oranı, GSMH’nın sektörel dağılımı, istihdamın sektörel dağılımı gibi istatistikî veriler olduğu anlaşılmaktadır. Söz konusu temel değişkenleri de kapsayacak şekilde iller bazında güncel bir çalışma yapılmıştır

iBBS KODU : 5 basamaklı bir koddan oluşmaktadır.

İlk 2 basamak Türkiye`yi simgeleyen `TR` harflerinden oluşmaktadır. 3. basamak (1`den 9`a kadar rakam örn: TR1, TR2 , A`dan C`ye kadar harf örn : TRA, TRB ve TRC) 1. düzeyde 12 bölge birimlerini simgelemektedir (iBBS 1).

4. basamak (her 1. düzeyde bölge birimi deđiřtiđinde 0 veya 1`den başlayarak artan rakamlar (örn: TR10, TR21, TR21) 2. düzeyde 26 bölge birimini simgelemektedir (iBBS 2).

5. basamak illeri simgelemektedir. Örn: TR331 Manisa, TR332 Afyonkarahisar, TR333 Kütahya (iBBS 3)

Yerel İdari Birimler düzey 1 (YİB 1):
İlçeler

Yerel İdari Birimler düzey 2 (YİB 2):
Belediyeler ve belediyesi olmayan
köyleri Simgelemektedir.

Düzeyler	İstatistik Bölge Birim sınıflama Sayısı
İBBS 1	12
İBBS 2	26
İBBS 3	81
YİB 1 (LAU1)	957
YİB 2(LAU2)	37 176

SIRA	BÖLGE		İLLER		SIRA	BÖLGE		İLLER	
1	TR1	İstanbul	TR100	İstanbul	8	TR8	Batı Karadeniz	TR811	Zonguldak
2	TR2	Batı Marmara	TR211	Tekirdağ				TR812	Karabük
			TR212	Edirne				TR813	Bartın
			TR213	Kırklareli				TR821	Kastamonu
			TR221	Balıkesir				TR822	Çankırı
			TR222	Çanakkale				TR823	Sinop
			TR310	İzmir				TR831	Samsun
3	TR3	Ege	TR321	Aydın				TR832	Tokat
			TR322	Denizli	TR833	Çorum			
			TR323	Muğla	TR834	Amasya			
			TR331	Manisa	TR901	Trabzon			
			TR332	Afyonkarahisar	TR902	Ordu			
			TR333	Kütahya	TR903	Giresun			
			TR334	Uşak	TR904	Rize			
4	TR4	Doğu Marmara	TR411	Bursa	TR905	Artvin			
			TR412	Eskişehir	TR906	Gümüşhane			
			TR413	Bilecik	TRA11	Erzurum			
			TR421	Kocaeli	TRA12	Erzincan			
			TR422	Sakarya	TRA13	Bayburt			
			TR423	Düzce	TRA21	Ağrı			
			TR424	Bolu	TRA22	Kars			
5	TR5	Batı Anadolu	TR425	Yalova	TRA23	İğdır			
			TR510	Ankara	TRA24	Ardahan			
			TR521	Konya	TRB11	Malatya			
6	TR6	Akdeniz	TR522	Karaman	TRB12	Elazığ			
			TR611	Antalya	TRB13	Bingöl			
			TR612	Isparta	TRB14	Tunceli			
			TR613	Burdur	TRB21	Van			
			TR621	Adana	TRB22	Muş			
			TR622	Mersin	TRB23	Bitlis			
			TR631	Hatay	TRB24	Hakkari			
			TR632	Kahramanmaraş	TRC11	Gaziantep			
7	TR7	Orta Anadolu	TR633	Osmaniye	TRC12	Adıyaman			
			TR711	Kırkkale	TRC13	Kilis			
			TR712	Aksaray	TRC21	Şanlıurfa			
			TR713	Niğde	TRC22	Diyarbakır			
			TR714	Nevşehir	TRC31	Mardin			
			TR715	Kırşehir	TRC32	Batman			
			TR721	Kırıkkale	TRC33	Sivas			
8	TR8	Doğu Anadolu	TR822	Çankırı	TR901	Trabzon			
			TR823	Sinop	TR902	Ordu			
9	TR9	Doğu Karadeniz	TR831	Samsun	TR903	Giresun			
			TR832	Tokat	TR904	Rize			
			TR833	Çorum	TR905	Artvin			
			TR834	Amasya	TR906	Gümüşhane			
			TR901	Trabzon	TRA11	Erzurum			
			TR902	Ordu	TRA12	Erzincan			
10	TRA	Kuzeydoğu Anadolu	TR903	Giresun	TRA13	Bayburt			
			TR904	Rize	TRA21	Ağrı			
			TR905	Artvin	TRA22	Kars			
			TR906	Gümüşhane	TRA23	İğdır			
			TRA11	Erzurum	TRA24	Ardahan			
			TRA12	Erzincan	TRB11	Malatya			
			TRA13	Bayburt	TRB12	Elazığ			
11	TRB	Ortadoğu Anadolu	TRA21	Ağrı	TRB13	Bingöl			
			TRA22	Kars	TRB14	Tunceli			
			TRA23	İğdır	TRB21	Van			
			TRA24	Ardahan	TRB22	Muş			
			TRB11	Malatya	TRB23	Bitlis			
			TRB12	Elazığ	TRB24	Hakkari			
			TRB13	Bingöl	TRC11	Gaziantep			
			TRB14	Tunceli	TRC12	Adıyaman			
12	TRC	Güneydoğu Anadolu	TRB21	Van	TRC13	Kilis			
			TRB22	Muş	TRC21	Şanlıurfa			
			TRB23	Bitlis	TRC22	Diyarbakır			
			TRB24	Hakkari	TRC31	Mardin			
			TRC11	Gaziantep	TRC32	Batman			
			TRC12	Adıyaman	TRC33	Sivas			

ÇEVRE SINIFLAMALARI

CEPA 2000 sınıflaması, çevre koruma amaçlı faaliyet, ürün ve diğer işlemleri sınıflamak için kullanılan fonksiyonel bir sınıflamadır.

Amacı: Çevre ile ilgili istatistikleri ve çevreyi korumak için yapılan harcamaları sınıflamaktır.

Sınıflamanın Yapısı:

Seviye 1: 9 tane 1 basamaklı nümerik kodlar

Seviye 2 : 46 tane 2 basamaklı nümerik kodlar

Seviye 3: 20 tane 3 basamaklı nümerik kodlar

Sorumlu Kurum: Avrupa Komisyonu (İstatistik Bürosu/EUROSTAT)

CEPA 2000 ÇEVRE KORUMA FAALİYETLERİ SINIFLAMASI

Avrupa Atık Listesi (EWC)
(European Waste Classification for
Statistics)

Avrupa Atık Listesi (EWC), esas olarak istatistiki amaçlar için atıkları madde temelli sınıflayan bir sınıflamadır. Tüm sınıflama 5 basamaktan oluşmaktadır; son basamakta tehlikesiz atık (0) ve tehlikeli atık (1) arasında ayırım yapılmaktadır.

Amacı: Atık istatistikleri ile atıkların bertarafı ve yeniden kazanılmasına ilişkin istatistikleri rapor etmekte kullanılmaktadır.

Sınıflamanın Yapısı :

Seviye 1	:	12 tane 2 basamaklı numerik kodlar
Seviye 2	:	42 tane 3 basamaklı numerik kodlar
Seviye 3	:	84 tane 4 basamaklı numerik kodlar
Seviye 4	:	114 tane 5 basamaklı numerik kodlar
Seviye 5	:	842 tane 6 basamaklı numerik kodlar